

ПОГОВОР

О народноослободилачкој Борби и народној револуцији како у Југославији, тако и у Србији прилично је писано. Објављени су мнош зборници документа и написано је више научно-истраживачких радова. Затим, прикупљено је и забележено врло много сећања преживелих бораца и учесника народноослободилачке борбе. Но и поред свега тога до сада није дат један шири и детаљнији преглед развоја народноослободилачке борбе у Србији.

Поводом прославе 20-годишњице устанка народа Југославице, одбор за прославу у Србији дао је иницијативу да се напише један хронолошки преглед развоја ослободилачке борбе и револуције у Србији без претензија да то буде и научни рад. У том циљу образован је посебан Редакциони одбор у овом саставу: Антуновић Риста, Бабовић Спасенија, Васиљевић Живан, Јовићевић Павле, Лазаревић Сава, Лековић Воја, Марковић Дража, Минић Милка, Пешровић Душан, Радовановић Милија, Релић Петар и Хасанпаша Едиб.

Редакциони одбор организовао је рад на писању ове публикације, која ће се појавити у више књига.

Да би се олакшао рад на писању, одлучено је да се пишу прегледи борбе по ратним окрузима, с тим да се неколико суседних ратних округа обједини у једну широку територијалну целину. У том смислу цела територија Србије подељена је на осам подручја: Београд са најужом околином, централна Србија (Крагујевац, Светозарево, Пожаревац, Смедерево, Аранђеловац), јужна Србија (Ниш, Лесковац, Крушевац, Врање, Прокупље, Пирот), западна Србија (Ваљево, Шабац, Краљево, Чачак, Титово Ужице), источна Србија (Зајечар, Књажевац, Неготин, Бор), Војводина, Кооово и Метохија и Санџак.

То значи да ће се преглед развоја народноослободилачке борбе у Србији штампати у осам књига. За сваку књигу образован је посебан редакциони одбор.

Редакциони одбори организовали су рад на прикупљању, сређивању и обради материјала преко окружних и средњих група. Окружне групе обрађивале су добијени материјал који су прикупљале и сређивале средње односне оштинске групе орадикала. Добијени материјал од средњих и општинских

група окружне груле обрађивале су тематски у вмду елаборагта или су па оамо хронолашки. сређивале. На основу ових материјала и других извора сачињени су хронолошки прегледи народноослободилачке барбе у гтојединим крајевима Србије.

Редакциони одбори су на мношбројним састанцима својим пришедбама и оценама учигаили да текстови ових прегледа добију овоју дефинитивну, завршну физианомију и аадржину, иастојећи нарочито на утврђивању веродостојних података. Тиме су пружили велику помоћ друговима који су сву прикупљену грађу обликовали у једну целину и у оваквом облику пригаришили је за пггамну.

На овом послу, који је био врло широко организован, било је ангажовано око 500 сталних шрадника (политичких, друиугвених, културних радника и исгоричара), а сарађивало је или помашало у раду и више инстигпуција: Завод за радничми покрет Србије, Историјоки архив ПК Војводине, Историјска комисија ОК Космета, срески државни архиви, завичајни музеји, среоки редакциони одбори за тисање хроника из народноослободилачке борбе.

Најозбилнија тешкоћа у целом овом раду долааила је отуда што недостгају многи архивски документи, а сећања нису увек била поуздан изв^ор.

Саобразно територијалној подели, појављује се сада и осам оваквих прегледа — свако подручје има свој преглед народноослободилачке борбе. Ови прегледи улазе у едицију под заједничким називом „Србија у народноослободилачкај барби". Едиција, према томе, предствалја једну јединствену целину у којој је дат целовит преглед збивања и догађаја у Србији за време рата. Међутим, и свака поједина књига чини за себе једну целину — преглед ослободилачке борбе на одређеном подручју.

Поред тога што ће први пут дати шире и сређеније информације о народноослободилачкој борби у Србији, ова едиција послужиће свакако као грађа за исцрпнија научна истраживања.

За ову књигу слободније су коришћени материјали следећих другова:

Миће Динића о Топличком одреду;

Драгослава Петровића-Горског о борбама и политичком раду на терену Расине;

Светислава Поповића о I ЈМП одреду и првим бригаама;

Трајка Живковића о 21. дивизији и

Живојина Николића о борбама на десној обали Лужне Мораве.

САДРЖАЈ

Милица Радовановић: <i>Предговор</i>	VII
--	-----

ЈУЖНА СРБИЈА

<i>Увод</i>	3
<i>Раднички покрет и стање и борба КПЈ на југоистоку Србије до почетка рата 1941. године</i>	11
<i>Припреме за оружану борбу и оснивање првих партизанских одреда</i>	33
Расински НОП одред	40
Озренски НОП одред	43
Топлички НОП одред	48
Партизански НОП одред на планини Кукавици	52
Врањски НОП одред	55
Јабланички НОП одред	56
Бабички НОП одред	56
<i>Устанак на југу Србије у раздобљу 1941 — 1942</i>	57
Даљи рад Партије и оружана борба на подручју Крушевца до почетка 1942.	59
Рад и борба Нишке партијске организације у времену од оснивања одреда до краја 1941. године.	70
Борбе партизанских одреда у рејону Ниша до почетка 1942. године.	75
Рад Партије и борба у Топлици до почетка 1942.	86
Рад Партије и оружане борбе на подручју Лесковца до марта 1942. године.	111
Јабланички НОП одред	121
<i>Стварање народне власти у устанку 1941. на подручју југа Србије</i>	151
<i>Година 1942</i>	160
Рад и борба партијске организације у Нишу 1942. године	160
Борбе партизанских одреда у околини Ниша 1942.	165
Топличко-крушевачко партизанско подручје 1942.	182
Лесковачко партизанско подручје 1942.	211
Борба на десној обали Јужне Мораве 1942.	219

<i>Период стварања већих јединица НОВ на југу Србије . . . . .</i>	<i>232</i>
Први јужноморавски партизански одред	232
Рад Партије и даља изградња народне власти на подручју Првог јужноморавског партизанског одреда 1943.	248
Партија крушевачког округа и Расиноки одред 1943.	264
Подручје Ниша. — Борбе 1943. године	273
1943. Борбе на десној обали Јужне Мораве. Други јужно- моравски партизански одред	288
<i>Прве јужноморавске бригаде. . . . .</i>	<i>319</i>
<i>Формирање бригада на десној обали Јужне Мораве. . . . .</i>	<i>352</i>
<i>1944. — Политичка и војна ситуација на југу Србије . . . . .</i>	<i>368</i>
<i>Формирање дивизија НОВЈ на југу Србије 1944. . . . .</i>	<i>387</i>
<i>Поговор. . . . .</i>	<i>435</i>

Нацрт за корице
Едуард Степанчић

Коректор
Божидар Алагић

Технички уредник
Јован Недељковић

Штампа:
Неограаски *графички завод*, Београд,
Вулевар зoјводе Мишића 17.